

Pekka Pihlanto

Tasen kanssa elämää oppimassa.

Muistikuvia ystävistä

Norssin mallioppilas

Tunsin Taisto Heinon noin 56 vuotta. Hän esitteli itsensä epävirallisissa yhteyksissä: ”Tase vaan”, ja Taseksi olemme me kaverit häntä alusta alkaen kutsuneet. Kävimme yhdessä Turun yhteislyseota, sittemmin Turun Normaalilyseota, tammikuusta 1956 alkaen. Olin juuri muuttanut Turkuun. Tase oli aloittanut Porin lyseossa kuten minäkin, mutta hän oli muuttanut Turkuun jo joitakin vuosia aikaisemmin. Porissa emme tunteneet toisiamme, mutta luulen muistavani hänet lyseosta ulkonäöltä. Hän oli silloin vuotta alemmalla luokalla kuin minä. Eräs Porin lyseota samaan aikaan käynyt ystäväni totesi Tasesta: ”Kouluajasta jäi mieleen ujonoloinen lahjakas pikkupoika polvihousuissaan, josta sitten kasvoi varsin raamikas mies”.

Aloittaessani koulunkäyntini Turussa Kauppatorin laidalla sijainneessa Vanhassa postitalossa, tulin samalle luokalle kuin Tase, sillä olin jäänyt luokalle ennen Turkuun muuttoani. Varsinaisesti opimme tuntemaan toisemme kun eräänä aamuna ihmettelin koulun pihalla, missä muut meidän luokkamme oppilaat olivat. Tase ilmestyi paikalle ja sanoi tyylilleen ominaiseen tapaan: ”Luulen, että kemiantunti pidetään Aurakadun tyttökoulussa”. Hän tiesi aivan hyvin, missä tunti pidetään, mutta hän oli varovainen luonne. Luulen, että tämä piirre yhdisti meitä, sillä itse olen omalla tavallani varsin varovainen suhtautumisessani maailmaan.

Meistä tuli ennen pitkää kaverit, mutta vielä ensimmäisenä kouluvuonna Tase ei käynyt meillä, vaan vasta myöhemmin, kun muutimme Yliopistonkadulta Nummenpakalle, ja varsinkin sitten kun olimme taas muuttaneet ensin Kauppiaskadulle ja sittemmin Salaman taloon Yliopistonkadun ja Aurakadun kulmaan. Minä muistan käyneeni vain kerran Tasen kotona hänen asuessaan vielä vanhempiensa luona. Silloin he asuivat Kivikartiontiellä.

Luokkamme oli suhteellisen pieni, aluksi ehkä parisenkymmentä poikaa, joten opimme varmasti tuntemaan hyvin toisemme ja muut luokkatoverit, vaikka emme vapaa-aikoina juuri tavanneetkaan. Tukholmaan suuntautuneella luokkaretkellä seurasimme, miten lehtori Väinö Lunnasvaara esitteli luokalleen Tukholman ihmeitä: Bernsin salonkeja, Gyllene Fredenin -kulttiravintolaa, kaupungintaloa ja Gröna Lundia. Myös fossiilit Uppsalan yliopiston portaikossa ja viikinkihautakummut Uppsalan ulkopuolella tulivat nähdyiksi. Vakiosanonnaksi meidän keskuudessamme jäi vuosikymmeniksi lause: ”Saltsjöbadenin matka saattaa jäädä”. Tämän Lunnasvaara saneli yhteisesti hankittuihin matkapäiväkirjoihimme, joissa näin ennakoitiin viimeisen matkapäivän ohjelmaa. Niinpä matka tähän kylpyläkaupunkiin sitten jäikin, koska kenelläkään ei ollut uimahousuja mukana.

Koulumme muututtua Turun Normaalilyseoksi se siirtyi Martin kaupunginosaan Mestarinkadulle. Oppilaat osallistuivat muuttotouhuihin. Vein Tasen ja Taisto Vallan kanssa joitakin koulun lintukokoelman edustajia uuteen koulurakennukseen. Emme pitäneet mitään kiirettä, vaan maleksimme joen vartta pitkin ja Urheilupuiston läpi täytetyt lintuparat käsissämme.

Perheeni muutettua Yliopistonkadulta Nummenpakalle yhteydenpitomme tiivistyi, koska Tasekin asui Nummenmäellä. Sieltä köröttelimme raitiovaunulla kouluun. Tarjosin kerran kotona hänelle veljeni Matin kanssa valmistamaani kotiviiniä. Tase oli kovin varovainen juoman suhteen, ja maistellessaan lasista hän totesi pariinkin kertaan: ”Ei olis tarkoitus.” Vähitellen siinä nautittiin muutama lasillinen. Kontrolloidakseen, mikä on tilanne, Tase käveli joka lasillisen jälkeen pienen huoneemme päästä toiseen todetakseen, ettei vain ollut humalassa.

Kuuntelimme lukio- ja opiskeluaikoina meillä jazz-levyjä. Muistaakseni hän ei koskaan kritisoinut musiikkivalintojani vaan eläytyi Charlie Parkeriin, John Coltraneen ja muihin jazzin mestareihin kuten minäkin. Tasen musiikkimaku oli paljon laajempi kuin minun – se ulottui myös klassisen musiikin puolelle. Ei hän kuitenkaan koskaan ihmetellyt, että minulla ei ollut yhtään klassisen musiikin levyä.

Tasen hieman ilkikurista huumorintajua ehkä kuvaa hänen kirjoittamansa kouluaineen otsikko: ”Tuoretta lihaa”. Se ei suinkaan käsitellyt Lounais-Suomen osuusteurastamon tuotantoprosessia, eikä muutakaan vastaavaa. Suomenkielen opettajamme ”Nalle” Hallapää luki sen luokan edessä, ja näin arvosti oppilaan suoritusta, joka aiheutti luokassa ansaittua hihittelyä.

Veljeni Matti harrasti rokkia ja hänen tuttavapiiriinsä kuuluivat Loukialan veljekset Jukka ja Pekka, jotka usein vierailivat meillä. Pekka Loukialasta tuli jopa Suomen rock-kuningas. Tase ja minä hiukan vähätelimme tätä musiikkilajia. Entisen koulumme eli vanhan postitalon pihalla pidettiin muoti-show, jossa soittivat muun muassa ”Loukiala ja porsaat”, kuten Tase asian ilmaisi. ”Porsaat” viittasi kahteen pulskahkoon pääkaupunkiseudun rock-muusikkoon, jotka näin opimme pintapuolisesti tuntemaan. Loukialan veljeksiä me kutsuimme omassa porukassamme kuninkaiksi, vaikka vain Pekalla oli tämä titteli.

Luokkamme pojat kokosivat lukion viimeisen luokan syksyllä jonkinlaisen bändin, jossa Olli Aho soitti pianoa, Antero Lappalainen klarinettia, Matti Nurminen bassoa, Tase kitaraa ja minä yritin vispaila rumpuja – ilman mitään musiikkikoulutusta. Pyrimme soittamaan vähän jazzahtavaa musiikkia ja evergreenejä. Esiinnyimme kerran koulun joulujuhlassa. Taisi olla sama kerta, jolloin olimme varanneet Niinikosken Juhan kellariin laatikollisen niin sanottua Nordforsin punapäättä eli pöytäviiniä. Kävimme juomassa sitä Vartiovuoren puistossa. Meno oli aika riehakasta, ja pullo tyhjenivät turhan nopeasti. Ei nopeasti siemaistu viini kaikkien vatsoissa sitten viihtyntykään.

Tase ja minä istuimme silloin tällöin iltaa ravintola Moselissa, tällä kerralla joulun tietämissä. Lavalla melusi saksalaistyyppinen polvihousuinen humppaorkesteri. Naapuripöydässä paloi kynttilä, ja Tase kysyi tarjoilijalta, voisimmeko mekin saada kynttilän. Hänen perustelunsa oli: ”Että meilläkin olisi joulu”. Ilman muuta saimme sen. Kun olimme tilaamassa ruokaa, tarjoilija suositteli jotakin annosta, ja Tase kysyi, onko se täyttävä. Tarjoilija vastasi, että se on sekä täyttävä että näyttävä. Jälkimmäinen tarkoitti sitä, että naapuripöydissä istuvatkin varmasti huomaavat sen. Tämä oli näköjään tietty arvo Moselin tapaisessa kansanravintolassa. Annokseen kuului muun muassa avattu sardiinipurkki, keitettyä kananmunaa, leikkeleitä ja kaikenlaista muuta. Sen kruunasi kankainen servetti, joka rullaksi käärittynä sojotti keskellä tarjoiluvatia.

Näyttävä annos huomattiin, ja naapuripöydän mies alkoi keskustella kanssamme. Lopulta saimme tehtäväksemme kirjoittaa miehen puolesta joulukortin hänen pojalleen. Siihen kirjoitettiin sanelun mukaan paitsi joulutervehdys, myös lupaus joululahjasta. Kiitokseksi kaikesta mies lopulta suuttui meihin. Oli käynyt ilmi, että olimme lukiolaisia, ja luultavasti tulimme jotenkin ärsyttävällä tavalla

tuoneeksi esiin oppineisuutemme. Ainakin siihen aikaan työväenluokan edustajat suhtautuivat usein epäluuloisesti oppikoulua käyviin "herraspoikiin".

Lukioaika kului kuin siivillä. Valokuvat todistavat, että osallistuimme Norssissa järjestettyihin naamiaisihin. Tase oli pukeutunut pärinäpojaksi, Matti ja minä olimme naamioituneet neekereiksi. Hien kupliessa kasvovärin alla historian opettajamme lehtori Olli Miettinen epäili meidän näyttelevän ruttotautisia. Tase sulautui tässäkin tilanteessa joukkoon hyväntuulisesti myhäillen, kuten tilaisuudessa otetuista valokuvista voi päätellä. Hän ei tuonut itseään millään tavalla esiin – silloin, eikä myöhemminkään.

Tase ja minä olimme varautuneet ylioppilaskevään potkiaisiin Pomeranssiviinalla. Luokkatoverimme Hongan Veikko hankki sitä meille parisen pulloa, joista toinen taisi kulua potkiaisiltana. Meillä oli tankkauspiste koulun valokuvauskerhon laboratorion pimiössä, missä vierailimme vaivihkaa aina tarpeen mukaan. Joku otti juhlasalin pöydässä meistä valokuvan, jossa kaksi myhäilevää kaveria katseli suoraan kameraan. Kuvan selitykseksi olin kirjoittanut ”Pomeranssia on otettu”. Tase oli luokan parhaita oppilaita. Eräs auskultantti tapasi eräänä toisena iltana Tasen ja minut kaupungilla hieman Pomeranssin vaikutuksen alaisena. Niinpä hän muisti ylioppilaskirjoituksissa huomauttaa ivallisella äänellä Taselle koepapereita antaessaan: ”Mallioppilas Heino.” Ymmärsimme kyllä auskultantin viestin.

Ennen lakkiaisia, kun tentit olivat ohi, lähdin Tasen kanssa rentoutumaan Velkualla sijaitsevaan pieneen kalamajaan, jonka olin veljeni kanssa rakentanut Kuurluoto -nimiseen saareen. Haimme naapurin rysästä silakoita, joita paistoimme takassa. Isälläni oli lupa käydä tällä rysällä ja tulkitsin, että lupa koskee minuakin. Kun lähdimme kävelemään mökiltä saaren toiseen päähän, jonne on noin sadan metrin matka, Tase kysyi, että otetaanko ruokaa mukaan. No, otettiin makkaraa, sinappia ja olutta. Olutpulloja säilytimme rantavedessä, sillä mökissä ei ollut sähköä eikä kaasua, eikä siis jääkaappiakaan. Mieleeni on lähtemättömästi jäänyt, miten Tase kahlaa hämärtyvässä illassa kengät jalassa matalassa rantavedessä haroen merenpohjaa käsillään pulloja etsien. Myöhemmin illalla Tase halusi mennä uimaan. Pelkäsin, että hän hukkuu hämärässä. Niinpä istuin rannalla vahdissa ja vaadin Tasea puhumaan koko ajan, jotta kuulisin hänen olevan pinnalla. Jos joku olisi seurannut meitä sivusta, hän olisi kuullut katkeamatonta puhetta vedestä tyyliin: ”Vesi on ihan lämmintä... pohja on vähän kivinen, nyt syvenee...” jne.

Tulimme ylioppilaksi Normaalilyseosta keväällä 1960. Veljeni otti meistä kahdesta valokuvan Norssin pihalla. Meillä oli kummallakin ruusukimppu sylissä ja ylioppilaslakki päässä. Tasen lakki oli hiukan vinossa. Iltajuhla pidettiin silloin vallinneen tavan mukaan matkailukeskus Airiston ravintolassa.

Opiskeluaikaa

Koulusta päästyämme tiemme erosivat vähäksi aikaa, sillä lähdin Pioneerirykmenttiin Korialle. Tase sen sijaan aloitti heti opiskelun lääketieteellisessä tiedekunnassa. Pidimme kuitenkin edelleen yhteyttä, vaikka Tasella oli omat menonsa lääkiksessä ja minulla armeijasta palattuani kaupakorkeakoulussa. Haikailin joskus vanhoja kouluaitoja – varmaankin armeijan ajan ankeuden johdosta. Tase sen sijaan sanoi, että hän ei kaipaa hiukkaakaan vanhaa kouluamme.

Aina eivät opiskelijaelämän riennot vieneet meitä omille teillemme. Eräänä viikonloppuna hankimme yhdessä pimeän rommipullon kaupattorilta. Sitä pyydettiin sopivan näköiseltä henkilöltä peittämällä kämmenellä toinen puoli kasvoista ja kysymällä: ”Onks tietoo?” Selityksenä tähän merkkikieleen oli se, että rommipullon etiketissä oli ihmisen pää, jonka kasvojen toinen puoli oli

valkoinen, toinen musta. Operaatio onnistui, ja ostoksen saatuamme hakeuduimme yliopiston asuntolaan. Seikkailimme sen käytävillä tuttuja etsien, mutta eipä niitä tahtonut oikein löytyä.

Välillä istuskeltiin iltaa meillä kotona Salaman (sittemmin Pohjolan ja ties minkä muun) talossa, joka sijaitsee kauppatorin laidalla Ryssänkirkon vieressä. Mukana oli muitakin, ainakin veljeni ja ehkä myös kurssitoverini Saarisen Jussi, sekä Maskulan Tapani ja Salomaan Jyrki – joka tapauksessa nämä kaverit olivat usein kuvioissa mukana. Lähdimme jossakin vaiheessa iltaa kaupungille. Päädyimme jokirantaan, jossa liehui lipputangossa kaupungin tai jonkin saaristoristeilyjä tekevän yhtiön lippu. Koska oli myöhä, Tase päätti suorittaa lipunlaskun. Hän sai suorittaa toimenpiteen rauhassa poliiseilta, jotka siihen aikaan kiertelivät jalkapartioina kaupungilla. Olimme lähtiessämme unohtaneet totiveden hellalle kiehumaan, ja kattila paloi pilalle. Kun vanhempamme palasivat maalta, heillä oli ihmettelemistä, mitä asunnossa oli oikein puuhattu.

Turun upseerikerhon ravintola yliopiston lähellä sijaitsevalla kasarmialueella oli 1960 -luvulla opiskelijoiden suosiossa, koska siellä oli suhteellisen halpa hintataso. Ovella ei myöskään ollut asiakkaita seulovaa ja pois lähdetessä vaatmaksua vaativaa portsaria. Istuskelin Tasen kanssa isossa ravintolasalissa, jossa oli meidän lisäksi vain kaksi upseeria. Satuun lausumaan liian kuuluvasti kommentin ”sorkkaväestä”, mikä viittasi jalkaväkeen. Tämän seurauksena nuorempi upseereista kävi kiinni solmiooni ja raahasi minut ovelle. Ei auttanut Tasen viittaus tulevaan oppiarvooni: ”Melkein maisteri...”, vaan lensimme ulos. Tase ehti kuitenkin pelastaa sohvan taakse kätkemänsä olutpullon tai pari, jotka oli kätketty kotimatkan varalle. Solmion solmun avaaminen oli kotiin tultua tavallista hankalampaa.

Velkualla kävimme ylioppilaskevään jälkeenkin ja tukikohtana oli edelleen Kuurluodon maja. Usein Tasen isä toi hänet Teersaloon, mistä siirryttiin usein veneellä suoraan Kuurluotoon. Tässä ja muissakin saarissa laidunnettiin siihen aikaan lampaita, ja niinpä Tase vitsaili, että saisi edes lamppan kii. Turun murre sujui häneltä porilaiseksi tarvittaessa oikein hyvin. Meillä oli Norssissa erinomainen Turun murteen esikuva, saksankielen opettaja Ilmari ”Imppa” Lahti. Hän huvitti meitä muun muassa kertomalla, miten hänen helsinkiläinen ystävänsä oli pudota tuoliltaan, kuultuaan naantalilaisen tarjoilijan ateriaehdotuksen: ”Syäk te lamppaliha?” Taselta ja minulta puolestaan kysyi Hamburger Börsin tarjoilija, joka halusi viedä hammastikkuastian toiseen pöytään: ”Onk' hamppak' kaivettu?” Näistä kysymyksistä tuli meille eräänlaisia lentäviä lauseita.

Velkuan reissuihimme palatakseni, vanhempani pitivät kesäasuntonaan Palvan keskiosassa sijaitsevaa Riihimäen taloa, mutta Tase ja minä halusimme olla omissa oloissamme Kuurluodossa. Usein veljeni Matti ja lähisaarissa kesämökkeilevä Kalevi-serkkuni liittyivät seuraan. Kalastimme hiukan virveillä haukia ja ahvenia, jotka paistettiin mökin takassa. Tase oli innokas laulumies, ja hän opetti meille mökissä iltaa istuessamme varmaankin kaikki tärkeimmät lääketieteen opiskelijoiden juomalaulut, ”Det står en flaska öl up på hyllan...”, ”Helan går...” jne. Minä opetin Taselle ja muille vastavuoroisesti KY:n Viululahkon parhaat laulut. Tase oppi myös Pioneerirykmentin marssilaulut. Erityisesti suosiossamme oli se, joka alkaa: ”Meitä Korialta on joukko uljas peloton, jolle kuuluu kaikki pioneerityö, joukko harmaa, tahti varmaa...”

Perhepiirit pyörivät

Vähitellen kuvaan tulivat mukaa tyttöystävät, sittemmin puoliset. Kumpikin löysimme omamme heti ensi kerralla – Tase Kirstinsä muistaakseni Hennalasta, missä Tase oli jonkin aikaa töissä kuten Kirstikin. Tase tunsu Norssin ajoilta Pirjopäivin eli Pimmon, joka oli vuotta alemmalla luokalla kuin me. Muistan kun nelikkomme tapasi ensimmäisen kerran. Menimme iltaa istumaan ravintola Samppalintaan. Naiset katselivat toisiaan aluksi vähän arvioivasti, mutta pysyvä ystävyys

pariskuntien ja sittemmin perheidemme välille syntyi. Kirsti on myöhemmin tunnustanut tästä ensimmäisestä illasta, että oli hieman rasittavaa, kun joka asiaan piti olla mielipide. Pimmo ja minä olimme varmasti parhaassa keskusteluyässä, ja yhteiskunnallisiin asioihin piti ottaa kantaa.

Toistemme häissä emme Tase ja minä olleet, sillä ne vietettiin perhepiirissä. Tasen polttareihin kuitenkin osallistuin. Ne pidettiin Hamburger Börsin toisen kerroksen Esmeralda-kabinetissa. Ainoana kauppatieteilijänä lääkläisten joukossa kuuntelin keskusteluja ja otin kyllä itsekkin kantaa. Lääketieteilijät kiistelivät keskenään muun muassa siitä, onko lääketiede eksakti tiede vai ei. Yksimielisyyttä ei syntynyt. Myöhemmin ymmärsin, että luonnontieteenä lääketiede luetaan eksakteihin tieteisiin, mutta käytännön praktiikka ei suinkaan ole tuloksiltaan eksaktia. Potilaat reagoivat eri tavoin ja joskus hoito tehoaa, joskus ei. Siksi kandiin näkemykset asiasta hajaantuivat. Tase ei muistaakseni ottanut osaa kiistelyyn, vaan pidättäytyi tapansa mukaan jyrkistä näkemyksistä.

Tulepa näistä kandeista mieleeni lääkäri Kimmo Manninen, basistinakin tuttu mies. Kävin hänen vastaanotollaan selkäsäryn takia. Siinä hänen särkylääkereseptiä kirjoitellessaan, kysäisin, tuntee ko hän Heimon Tasen. Manninen vastasi heti: ”Kyllähän minä Tasen tunnen, kyllähän minä Tasen tunnen.” Tase oli ilmeisen tunnettu mediisiin laajemminkin kuin kurssitovereiden keskuudessa. Tase tunsikin myös Petter Portinin, joka toimi sittemmin perinnöllisyystieteen professorina Turun yliopistossa. Vierailin kerran opiskeluaikoina Tasen kanssa Petterin kämpillä pidetyissä bileissä Itäisenkadun alkupäässä. Olen siitä lähtien ollut hyvänpäivän tuttu Petterin, nykyisen emeritusprofessorin, kanssa.

Petteriä sanottiin opiskeluaikoina Portin Petteriksi, koska hän istui usein Portissa eli ravintola Hämeenportissa. Varmaankin joskus poikkesin Tasen kanssa Portissa, mutta mitään erityistä tapahtumaa ei ole näistä käynneistä jäänyt mieleeni. Vanhojen aikojen muistoksi lähetin Taselle sairaalaan Timo Toivosen kirjoittaman teoksen ”Hämeenportin tarinoita” (Turbator, 2011).

Kun Tase oli vannonut lääkärinvalan, hän järjesti illanvieton Linnankadun varrella, missä hän silloin asui Kirstin kanssa. Muistaakseni paikalla olivat vain Tase, Kirsti ja minä. Tästä Hippokrateen valasta Tasen lääkärinura sitten varsinaisesti alkoi.

Professori Timo Soikkasen julkaisemassa yliopistokaskukirjassa esiintyy yksi kasku Tasesta. Muistinvaraisesti siteeraten se kuuluu seuraavasti. Tase oli harjoittelemassa Heidekenin synnytyssairaalassa, ja hänen vuoronsa aikana nuori tyttö sattui synnyttämään. Kun Tase empaattisena lääkärinäkuna kysyi, kumpaa potilas oli toivonut, tyttöä vai poikaa, vastaus kuului: ”En kumpaakaan.”

Eräänä toukokuun iltana menin Tasen kanssa Naantaliin. Vietimme illan Naantalin kaivuhuoneella. Kun tuli kotiinlähden aika huomasimme ravintolan edessä Turun Sanomien henkilökunnan yksityisen bussin. Menimme muina miehinä sisään ja istuuduimme sekä yritimme näyttää turunsanomalaisilta. Meitä ei häädetty ulos, ja näin pääsimme ilmaiseksi Turkuun. Seuraavana aamuna matkustin junalla Kuopioon, missä Pimmo hoiti virkaa lääninverotoimistossa. Junamatka oli tuskallinen, ja Kuopiossa päädyin seuraavana päivänä keskussairaalan leikkauspöydälle umpilisäkkeen poistoon. Kun Tase kuuli kotiin tultuani, että umpilisäke oli puhjennut, hän neuvoi minua tiedustelemaan, oliko lisäke todella poistettu, sillä tällaisissa tapauksissa se joskus joudutaan jättämään paikoilleen. Kyllä se poistettiin vastasi lääkäri, jolle soitin.

Samppalinnan illasta alkoi perheidemme välinen kanssakäyminen. Vuotuisiin rituaaleihin kuului Uudenvuoden vastaanotto meillä, Vapunaatto Kirstin ja Tasen luona sekä kesäinen viikonloppu Velkualla, Riihimäessä, sitten kun me aloimme sitä isännöidä.

Uudenvuoden aaton ohjelma oli tavanomainen. Syötiin illallista, juotiin punaviiniä ja katseltiin kaupungin ilotulitusta – tämä näkyi erittäin hyvin ikkunoistamme Kellonsoittajankadulla. Kun Tase kuuli muutostamme Itäisellekadulle, hän aprikoi, miten mahtaa käydä ilotulitusten seuraamisen uudessa paikassa. Hyvin ne kuitenkin näkyivät sieltäkin.

Vähän ennen vuoden vaihtumista piti aina valaa tinaa. Kirsiti teki sen yleensä Tasekin puolesta. Kumotessaan sulan tinan vesiämpäriin hän huusi ensin: ”Tontulle!”, ja toisen kauhallisen yhteydessä: ”Taistolle!”. Kun raketit paukkuivat ulkona, avattiin vielä kuohuviinipullo ja skoolattiin alkaneen vuoden menestykselle. Yksi Uudenvuoden aatto vietettiin TYKS:issä, missä Tase oli toipumassa ihosyöpähoidoista. Meillä oli mukana piccolopullollinen kuohuviiniä, joka nautittiin vaivihkaa aulassa kertakäyttömukeista. Varsinainen ilta-ateria syötiin meillä kotona kolmen kesken.

Vapunaatoista ovat jääneet mieleen juhlava ateria, tippaleivät, serpentiinit, kuohuviinit – ja jääkiekko-ottelu, jota Tase halusi aina välillä vilkaista televisiosta. Joka kerta katsottiin myös televisio-ohjelma Brahe Djäknarien konsertista Vartiovuorenmäellä. Kaikilla meillä oli ylioppilaslakki päässä ainakin alkuillasta. Kohteliaana isäntänä Tase soitti myös levyjä, joita olin tuonut tuliaisiksi vuosien varrella. Coltranea, Parkeria, myöhemmin Charlie Hadenia, jne. Tase oli huomaavainen myös naapureita kohtaan. Hän piti musiikin yleensä niin hiljaisella, että sai todella keskittyä, jos halusi kuunnella.

Jukan asuessa vielä kotona Tase oli koko Vapunaattoillan hieman huolestunut pojan ollessa poissa. Kun Jukka sitten kotiutui, Tase totesi tyytyväisenä, että kaikki hyvin, Jukkakin on kotona. Tiinasta hän ei näyttänyt olevan huolestunut. Taksin saanti pikkutunneilla oli aina ongelma – niin myös Uudenvuoden aattona. Kirsti tuli meitä aina saattamaan alakertaan. Yleensä taksi piti ottaa lennosta Peltolantieltä, missä kulkikin tiheään tyhjinä kaupunkiin palaavia autoja. Viime vuosina illanvietot lyhenivät ja saatoimme ehtiä kotiin jopa ennen puoltayötä.

Velkuatapaaminen sovittiin usein Velkuapäiviksi heinäkuun puolenvälin paikkeille. Bussi Turusta saapui klo 10.30:n tienoilla Teersaloon, keskelle alkavaa juhlahumua. Ensimmäinen ohjelmanumero oli tervetuliaismaljat Rantaklubin terassilla. Saatettiinpa piipahtaa palvelukoti Kummelissakin, silloin kun tätini Aune asusti siellä. Aune tunsu Tasekin hyvin monien Velkuakäyntien ajalta. Varsinkin aikaisempina vuosina Velkuapäivillä oli runsaasti myyntikojuja. Tase katseli tarjontaa tarkasti, mutta harvoin hän hellitti kukkaronnyörejään.

Kun muodollisuudet Teersalossa oli hoidettu Tasekin ja Kirstin matkatavarat vietiin kumipyöräkäräillä lossille ja työnnettiin lossirannasta Riihimäkeen. Tase hoiti mielellään työntöhomman. Jos oli kaunis ilma, kuten minusta tuntuu, että aina oli, pöytä katettiin pihalle suuren saarnin alle. Saarnissa on kaksi haaraa, jotka lähtevät maasta asti. Toinen niistä on hiukan vinossa, ja Kirsti kyseli kerran, emmekö pelkää, että se kaatuu pöydän päälle. Sen jälkeen olemme usein katselleet saarnia vähän epäluuloisesti. Ateria nautittiin viineineen pitkän kaavan mukaan. Taustalla soi musiikki, mutta ihme kyllä linnunlaulu mahtui silti joukkoon. Linnut jopa paransivat suoritustaan kilpailijan ilmestyessä pihapiiriin. Joskus lähdettiin kävelylle kylän raitille, ja saatettiin pysähtyä pitemmäksi aikaa Palvan meritaistelun muistomerkillä kirkon lähelle. Ei ole aivan poissuljettu mahdollisuus, että herätimme hieman pahennusta hiljaisessa illassa.

Usein vasta myöhään illalla siirryttiin tupaan jatkamaan seurustelua. Alkuaikoina Kirsti ja Tase yöpyivät vinttikamarissa, jonne piti mennä pimeään ja pelottavan vintin läpi. Aamulla pääskysel rapistelivat räystäslautojen raoissa ja tirskuivat uutta aamua julistaen. Myöhempinä vuosina vieraat majoitettiin talon suureen saliin. Sinne jopa hankittiin Tasea silmällä pitäen tavallista pitempi sänky.

Perämoottoriveneellä saatettiin mennä retkelle Kuurluotoon ja kierrettiin Palva. Tase suhtautui pienehköön veneeseen aina hieman varovaisesti. Samoin rantatiellä laiduntavat sonnit näyttivät vaarallisilta. Röntgenlääkäri oli varmasti nähnyt Loimaan aluesairaalassa sonnien sarvien tekemiä jälkiä. Käytiin usein myös Hemsaaaren Tamminiemessä – silloin kun Aune-tätini siellä vielä kesäisin emännöi. Tamminiemessä oli suhteellisen hyvät uimarannat. Lasten ollessa pieniä, siellä polskittiin ja soudeltiin kanootilla. Joskus Velkuan vierailu osui sieni-aikaan. Tase oli innokas sienestäjä. Niinpä Palvan sienimetsät koluttiin hyvin tarkasti.

Tase piti hyvästä ruuasta, mutta lammas ei kuulunut hänen suosikkeihinsa. Kerran Pimmo tarjosi Velkualla lammasta, mutta Tase luuli sen olevan peuraa. Ruoka maistui kaikille hyvin, ja Tase kysyi Kirstiltä, miksi heillä ei koskaan valmistettu peuraa. Ehkä sen jälkeen tarjottiin lammastakin, kun annoksen salaisuus paljastui. Velkualla on peräisin myös paistettuun loheen liittyvä pikku anekdootti. Pimmo oli laittanut lohen uuniin ja kuorruttanut sen herkullisilla mausteilla. Taselle tämä rapea nahka maistui erinomaisesti. Pöydässä mukana ollut Aune-tätini muisteli vuosikautia tätä ateriaa, miten "Tase söi kalan nahankin!".

Myös Tiina ja Jukka tulivat mukaan Velkuan matkoille – kunnes varttuivat siihen ikään, jolloin ei enää lähdetä vanhempien kanssa reissuun. Jukka sai kerran tuvan lattiaasta tikun jalkaansa, ja lääkäri-isä alkoi sitä poistaa. Taseen hermoilu todisti, että isä on aina isä tikun poistossakin, vaikka hänellä olisi lääkärin koulutus tukenaan.

Soitin kerran Taselle Loimaalle sopiakseni Velkuan vierailusta ja kysyin, oliko hänellä sillä hetkellä kova kiire. Tase ei sanonut, että hän on kiireinen, vaan ilmaisi asian näin: ”Pistin juuri piikin yhteen ihmiseen...”. Lopetin puhelun melko lyhyeen.

Tase ei suhtautunut, toisin kuin monet muut lääkärit, torjuvasti luonnonmukaiseen lääkintään. Kerran Velkualla esittelin hänelle akupainelua, joka on jonkinlainen piikitön vaihtoehto akupunktiolle. Painelin sopivia akupunktiopisteitä sormillani saadakseni apua nenäni tukkoisuuteen. Tase seurasi toimitusta kiinnostuneena, ja raportoi: "Tukkoisuus vähenee." Monesti olenkin saanut painelusta apua pikku vaivoihin.

Tase oli yleensä aamuvirkku. Vaikka ilta Velkualla olisi venähtänyt pitkäksi, Tase oli muiden heräillessä jo tehnyt kävelyretken kylänraitilla. Muutoinkin hän harrasti terveellisiä elämäntapoja. Illanistujaisia seuraavana päivänä pullon korkki pysyi yleensä tiukasti kiinni, eikä ollut puhuttakaan, että eilistä juhlimista olisi jatkettu. Esimerkiksi Vappulounaalle hän ei lähtenyt koskaan, vaikka kysyimme. Lopulta opimme hänen periaatteensa.

Aikanaan sitten perheet kasvoivat ja lapset varttuivat. Pimmo ja minut kutsuttiin Tiinan ja Sakarin häihin Ulvilan kirkkoon ja seurojentalolle. Olimme tavanneetkin tulevan hääparin aikaisemmin Kirjurinluodolla Porin jazzien konsertissa. Häistä jäi mieliimme erityisesti Taseen isällistä ylpeyttä huokuva, mutta samalla ujon sävyinen puhe. Hän luutteli Tiinan ansioita ja arveli niiden perusteella Sakarin saavan hyvän puolison ja lapset aikanaan hyvän äidin.

Viime vuosina yhteiset Uuden vuoden ja Vapun aatot saatettiin viettää teatterissa tai konserttisalissa. Vielä vuonna 2011 Tasekin osallistui muiden mukana Vapun aaton konserttiin

Konserttitalossa. Samassa paikassa taisimme molemmat olla Suomen ensimmäisessä rock-konsertissa syksyllä 1956. Nyt Tase surffaili kovaa vauhtia ala-auilan poikki rollaattorilla.

Tasen luonteenpiirteitä enneagrammin valossa

Edellä on jo tullut esiin joitakin Taselle ominaisia luonteenpiirteitä. Hän oli ilmeisen varovainen ja jopa välillä varautunut luonteeltaan. Hän saattoi edustaa niin sanotussa enneagrammiluokittelussa viitosta eli Tarkkailijaa (Pohdiskelijaa, Omavaraista) – itse olen kuutonen eli Kyseenalaistaja (Epäilijä, Luotettava).¹ Erityisesti viitostyyppin varauksellisuus, omavaraisuus luonnehti Tasea mielestäni hyvin. Kaikilla enneagrammityypeillä on jokin heikko kohtansa, jota sanotaan ”kuolemansyyniksi” (koska luokittelun ovat alun perin kehittäneet jesuiitat). Viitostyyppin kohdalla se on kitsaus.

Tase olikin aika tarkka rahan kanssa. Kun opin hänet tuntemaan, tämä oli varsin luonnollista: ei meillä koululaisilla liiemmästi rahaa ollut. Kuitenkin piirre säilyi hänessä vielä myöhemminkin, kun hänellä jo oli rahaa käytettävissään. Kuten viittasin, ei hän Velkuapäivilläkään helposti sortunut ostamaan mitään tarjolla olleita käsiteollisuus- tai muitakaan tuotteita. Kerran Velkualla oli pieni taidenäyttely, josta Kirsti olisi halunnut ostaa taulun. Kun Tase ei hellynyt, minun ”hermoni pettivät” ja ostin sen Kirstille lahjaksi.

Kaverina Tase oli luotettava, mitä todistaa monikymmenvuotinen ystävyys ja yhteydenpito. Luotettavuus onkin eräs viitostyyppin ominaisuus. Se mitä sovittiin, piti. Tasesta on helppo sanoa, että hän ei koskaan haastanut kavereitten, eikä muidenkaan kanssa riitaa – hän ei millään tavoin kritisoinut heitä, sen paremmin edessä kuin selän takana. Sen tosin havaitsin Vapunaattoina, että kotona saattoi häneltä tulla kriittinen kommentti, jos menun tai serveeraus suhteen oli jotakin huomautettavaa. Se lienee kuitenkin ollut harmitonta puhetta – Kirsti ei kiinnittänyt siihen juurikaan huomiota. Itse saatoin joskus hermostua meillä oltaessa, esimerkiksi jos Tase ei kiinnittänyt tarpeeksi huomiota Charlie Parkerin soolon hienouksiin.

Enneagrammiviitokset ovat teräviä ja analyttisiä ajattelijointa, ja he pystyvät tekemään hyviä päätöksiä, koska kykenevät ajattelemaan selkeästi paineiden keskellä. Kyllä Tasea voi terävänä ajattelijana pitää. Eihän ylläkäriksi ilman tätä ominaisuutta pääsisi. Silloin harvoin kun häntä vaivasin lääketiedettä koskevilla kysymyksillä, hänen vastauksensa olivat selkeitä, joskin varovaisia.

Joskus tavallisissa keskusteluissa hänen ajatuksensa kuitenkin tulivat esiin hieman vaikeaselkoisina. Samaa totesi Tasen vävy Sakari hautajaispuheessaan. Muistaakseni hän sanoi jotenkin siihen tapaan, että kun Tase puhui, kuulija saattoi tuntea tullessaan mukaan ajatusketjuun ikään kuin kesken. Todellakin, oli joskus vaikea päästä kärryille hänen ajatuksenjuoksustaan – hän ikään kuin oletti kuulijan tietävän saman kuin itsekin eli hänellä ei ollut tarvetta selittää asiaa alusta alkaen ja juurta jaksain. Nopeaälyisenä hän saattoi hypätä jonkin välivaiheen yli. Viitos-persoonallisuuden tiedetäänkin olevan omavaraisten pohdiskelijain, joka viihtyy oman mielensä muodostamassa maailmassa. Tämä piirre saattoi tuottaa juuri edellä mainittujen havaintojen mukaista käyttäytymistä. Viitosta on joskus verrattu karikatyyriin hajamielisestä professorista.

¹ Enneagrammi on persoonallisuuden luokittelujärjestelmä, jonka mukaan yksilö voidaan sijoittaa yhteen yhdeksästä persoonallisuustyyppistä: 1) perfektonisti, 2) auttaja, 3) menestyjä, 4) romantikko, 5) tarkkailija, 6) kyseenalaistaja, 7) optimisti, 8) johtaja, ja 9) rauhanrakentaja; ks. esim. Valtonen Leila & Valtonen Olli, Yhdeksänkulmainen peili. Paranna itsetuntemustasi enneagrammin avulla. Kirjapaja. Helsinki 1996.

Joissakin tilanteissa Tasen (viitostyyppin) omavaraisuus tuli esiin siinä, että hän ei kuunnellut kovin tarkasti, mitä keskustelukumppani sanoi. Kerran puhelinkeskustelun aikana, minulla oli tärkeä asia, joka minun olisi pitänyt päästä hänelle sanomaan, mutta Tasen puhuessa katkeamatta, minun oli mahdotonta saada asiaani sovitetuksi väliin. Toisissa tilanteissa hän taas saattoi olla hyvinkin lyhytsanainen. Esimerkiksi sähköposti- tai tekstiviestejä kirjoittaessaan hänen vastauksensa olivat äärimmäisen niukat.

Tase ei juurikaan avautunut kavereilleen, vaan piti yleensä yllä kevyttä tunnelmaa ja pintapuolista rupattelua, menemättä syntyihin syviin. Tosin on todettava, että en voi tietenkään muistaa oikeastaan mitään niistä keskusteluista, joita kävimme nuorina miehinä istuessamme viinilasin äärellä. Hyvin usein hän kuitenkin kohdisti huomionsa esimerkiksi ruodittavan kalan ominaisuuksiin, suolan määrän riittävyyteen, ynnä muihin konkreettisiin tilannekohtaisiin asioihin.

Kaikilla enneagrammityypeillä on niin sanotut siivet, mikä tarkoittaa sitä, että kyseinen persoonallisuustyyppi saattaa omaksua piirteitä numerojärjestyksessä kuvatuilta viereisiltä tyypeiltä. Viitostyyppin siivet ovat siis nelonen eli romantikko (individualisti, kaipaaja) ja kuutonen eli kyseenalaistaja (epäilijä, luotettava). Mielestäni Tasessa tuli joskus esiin romantikon, individualistin piirteitä. Toisin sanoen hänessä saattoi vaikuttaa järkielementin ohella nelossiiven tuoma tunneulottuvuus. Varsinkin kuutossiiven piirteitä hänessä oli mielestäni vielä selvemmin. Tämä varmasti yhdisti meitä, sillä olenhan itse luokitellut itseni juuri kuutoseksi. Kuutosen eräs ominaisuus on uskollisuus. Edellä jo mainitsin Tasen luotettavuuden ystävänä, mutta hän saattoi myös joskus edustaa kuutoselle ominaista kyseenalaistamista, epäilijää – vaikka hän oli toisaalta kannanotoissaan usein kultaisen keskitien kulkija. Myös kuutosen kuolemansynti, pelko, näytti joskus leimaavan meitä molempia: emme heittäytyneet suin päin mihinkään, vaan harkitsimme seurauksia. Niinpä moni tarpeeton päänäpistö jäi toteuttamatta.

Tasen kanssa oli helppo olla. Omia murheitaan hän ei tuonut esiin. Jos keskustelussa sivuttiin hänen kulloistakin sairauttaan, hän puhui siitä asiantuntijan viileydellä ja ulkokohtaisuudella – ehkä viitostyyppin järkielementin ohjaamana – eikä hän valitellut tai päivitellyt tilannetta. Voisi sanoa, että hän oli optimistisen realistinen. Hän otti kuitenkin huomioon kuulijansa tunteetkin esimerkiksi puhuttaessa sairauksista yleisellä tasolla. Kun Pimmo kerran kysyi häneltä jostakin pahasta sairaudesta, Tase ensin varmisti, ettei meillä kenelläkään ollut sellaista, ennen kuin hän alkoi selittää taudin luonnetta. Arvelin, että hän olisi pehmentänyt kuvaustaan, jossa meistä jollakin olisi ollut tämä sairaus.

Eräs ystäväni, joka tunsi Tasen, totesi hänestä: ”Koostaan huolimatta, Tase ei tietääkseni ollut fyysisesti aggressiivinen. Kyllä Tase oli sanan positiivisessa mielessä ihan harmiton veikko joka ei halunnut kenellekään mitään pahaa”. Voin yhtyä täydellisesti tähän näkemykseen. Tase ei myöskään käyttänyt koskaan voimasanoja, joita useimmat meistä muista viljelivät itsetehostuksen vuoksi varsinkin nuorempana.

Näin vuodet ovat vierineet. Kuten edellä on ilmennyt, nuoruutemme opiskeluaikoinen, ja mikseivät myös myöhemmät ajat olivat huolettomia ja ajoittain hilpeitäkin. Tapasimme pääasiassa vapaa-aikoinamme, joten työelämä ja muu arki eivät sisälly muistikuvini. Tase otti työnteon vakavasti – meidät kai kasvatettiin siihen, että olemme itse vastuussa tulevaisuudestamme ja perheestämme.

Tase oli ilmeisen pidetty henkilö työpaikallaan niin esimiehenä kuin alaisenakin. Kun ihmiset yleensä käyttävät esimiehestään sellaisia termejä kuin esimerkiksi pomo tai proffa, Taselle esimies oli "Minun ylilääkäri." Se kertoo mielestäni arvostuksesta ja lämpimästä suhteesta, mikä oli varmasti molemminpuolista.

Tasessa oli myös uskonnollinen ulottuvuutensa, joka ilmeni varsinkin vanhemmalla iällä. Hän esimerkiksi osallistui seurakunnan tilaisuuksiin. Varsinaisesti emme näistä asioista puhuneet, mutta tällainen vaikutelma minulle tuli.

Tase on nyt poissa. Muistot kuitenkin säilyvät ja ne lohduttavat kaihtavan menetyksen ja kaipauksen tunteen yllättäessä. Lupasin Kirstille hautajaisissa, että esitän muistosanojen sijasta Tasesta muistikuviani kirjallisesti. En olisi pystynyt pitämään puhetta hyvän ystäväni hautajaisissa.